

İsrail'in Gazze'de Güç Kullanımı ve İcra Ettiği Askeri Operasyonlar

Israel's Use of Force and Military Operations in Gaza

Fatih Tümlü

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi,
Ankara, Türkiye, ftumlu@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 20.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 11.06.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
30.06.2025

Öz: Kurulduğu ilk günden günümüze siyasi emelleri çerçevesinde yayılcı bir politika ortaya koyan İsrail, Ortadoğu coğrafyasında ve özellikle de Gazze'de askeri gücünü hiçbir kural tanımadan kullanmaktadır. Bu bağlamda İsrail'in Gazze'de icra ettiği operasyonlar derinlemesine incelenerek askeri güç kullanma yaklaşımlarının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışmada İsrail'in 2008'den günümüze kadar gerçekleştirmiş olduğu beş askeri operasyon karşılaştırmalı vaka analizi kapsamında incelenmiştir. İsrail'in icra ettiği operasyonlar sonunda Gazze'de devam eden şiddet sarmalı ve çatışmalar döngüsünün yakın bir zaman içerisinde sonlanmayacağı ve bölgede barışın hâkim olamayacağı görülmektedir. İsrail'in gerçekleştirdiği Gazze operasyonlarında hedeflerine tam olarak ulaşamadığı göz önüne alındığında ilerleyen dönem içerisinde İsrail'in gerek Gazze gerekse de bölge üzerinde yeni harekât ve operasyonlara devam edeceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Gazze, Askeri Operasyon, Savaş, Çatışma

Abstract: Israel, which has put forward an expansionist policy within the framework of its political ambitions since the first day of its establishment, does not hesitate to use its military power without recognizing any rules. In this context, the aim of this course is to analyze Israel's military operations in Gaza and to reveal the military approaches carried out. In the study, a detailed content analysis of the five military operations considered as comparative case studies was carried out and evaluation was made within the framework of the military tactics and strategies applied. As a result of the operations carried out by Israel, it is considered that the ongoing cycle of violence and conflicts in Gaza will not end soon, and peace will not prevail in the region. Considering that Israel has not been able to fully achieve its goals in all the operations it is evaluated that Israel will continue new operations both in Gaza and the region in the future.

Keywords: Israel, Gaza, Military Operation, War, Conflict

Giriş

1800'lü yılların sonlarında başlayan Yahudilerin kendi topraklarına sahip, bağımsız bir devlet kurma hedefi 1897'de ilk Siyonist Kongre'nin Basel'de toplanarak Dünya Siyonist Örgütü'nün kurulması ile devam etmiştir (Cleveland, 2008, ss. 268-269). Müteakibinde 1917 yılında yayınlanan bildirge ile Yahudiler

için Filistin’de bir yurt edinme düşüncesi ortaya koyulmuş (Sander, 2019, ss. 330-331) ve tarihe Balfour Bildirisi olarak resmileşen bu açıklama ile kurulacak İsrail devletinin temelleri atılmıştır. Nisan 1920’de San Remo Konferansı’nda, Yahudilere bir ülke vaadi yapılmış olup, İngiliz yönetimi altında 1919 yılından başlayarak binlerce Yahudi bölgeye göç etmeye başlamış ve bölgede Araplar ile Yahudiler arasında gerginliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kemiksiz, 2016, ss. 164-165). İsrail Devleti’nin kuruluşu neticesinde 1948’de başlayan Arap-İsrail Savaşları 1956, 1967 ve 1973 yıllarında da devam etmiş olup bunlar arasında özellikle İsrail’in Gazze ve Kudüs’ün ele geçirilmesi ile topraklarını fazlaca genişletmesi (Olgun, 2007, s. 2231; Cohen vd., 2017) bakımından 1967 Savaşı önemli bir yere sahiptir. İsrail’in kuruluşu ile başlayan Arap-İsrail Savaşları yaklaşık 25 yıl devam etmiş ve her seferinde de İsrail’in kendi topraklarını genişletmesi ile sonuçlanmıştır.

İsrail, kurulduğu 1948 yılından bu yana Arap ülkeleri ile konvansiyonel savaşlar gerçekleştirmesi yanında Filistin toprakları içinde ve Gazze’de Filistinli direnişçilere karşı pek çok askeri operasyonlar icra etmiştir. Gazze’de yaşanan bu gerginlikler çerçevesinde İsrail, 2008 Dökme Kurşun, 2012 Bulut Sütunu, 2014 Koruyucu Kenar ve 2021 Surların Muhafızı Operasyonları ile 7 Ekim 2023’te başlatılan Demir Kılıçlar Operasyonu sayesinde bölgeyi Filistin halkı için yaşanılmaz bir yer haline getirmiştir. Çalışma kaleme alındığı sırada Gazze’deki silahlı çatışmaların yoğunluğu azalmış, ateşkes görüşmeleri ve esir takaslarının yapıldığı bir döneme girilmiş olup İsrail’in bölge üzerindeki saldırıları ise halen devam etmektedir. Bu bağlamda Demir Kılıçlar operasyonunun tam olarak sona ermemesi cihetiyle net ve doğru verilere ulaşılması çalışma açısından bir sınırlılık yaratmakta olup, bu operasyonla ilgili bilgiler Ocak 2025’e kadarki süreci ihtiva etmektedir.

Çalışmanın sorunsalı İsrail’in kurulduğu ilk günden günümüze Ortadoğu coğrafyasında reel politik hedefleri çerçevesinde sürekli çatışma ve askeri operasyonlar süreci içerisinde bulunmasıdır. Bu sorunsala bağlı olarak İsrail’in Gazze Şeridi’nde icra ettiği operasyonlarının incelenerek askeri güç kullanma yaklaşımlarının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışmada Gazze’de icra edilen son Demir Kılıçlar Operasyonu ile diğer önceki dört operasyon karşılaştırmalı vaka analizi çerçevesinde detaylı bir şekilde incelenerek operasyonlardaki benzerlik ve farklılıklar bağlamında İsrail’in uyguladığı askeri yaklaşımların değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Gazze’nin siyasi ve sosyolojik durumu çerçevesinde İsrail ve Gazze ilişkilerinin alt yapısı, gelişimi ve taraflar arasında çatışmaya varan durum ele alınmıştır. İkinci bölümde 2008 yılından itibaren İsrail’in Gazze’ye

düzenlemiş olduğu askeri operasyonlar nedenleri, hedefleri, uygulanan hareket tarzları, taktik, teknik ve stratejiler, kullanılan askeri gücün yapısı ve elde edilen sonuçlar faktör olarak alınarak incelenmiştir. Üçüncü bölüm de ise 2008'den günümüze kadar devam eden çatışma ve şiddet sarmalı içerisinde beş operasyondaki benzerlik ve farklılıklar çerçevesinde uygulanan genel askeri yaklaşımlar ele alınmıştır. Müteakiben sonuç bölümünde de İsrail'in Gazze'de uyguladığı askeri yaklaşımları ve ileriye dönük hedefleri bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır. Konu kapsamına dahil edilen beş askeri operasyonun isimleri ele alınırken İsrail yönetiminin resmi isimlendirmeleri dikkate alınarak çalışma içerisinde kullanılmıştır.

Çalışmanın içerik olarak güncel bir konu olması ve askeri açıdan literatürdeki çalışmaların derinlemesine incelenmesi çerçevesinde hem geçmişe hem de geleceğe dönük ışık tutacağı değerlendirilmektedir. Bu bağlamda konu ile ilgili gerek akademisyen gerek araştırmacı gerekse de konu hakkında bilgi sahibi olmak isteyen kişiler için betimleyici ve açıklayıcı bir kaynak olabileceği tasavvur edilmektedir.

Gazze'nin Siyasi ve Sosyolojik Durumu

Akdeniz kıyısında 40 kilometre uzunluğunda dar bir sahil şeridi konumunda olan Gazze Şeridi, adını en büyük şehri olan Gazze'den almaktadır. Hava ve deniz sahaları İsrail tarafından kontrol edilen Gazze Şeridi'nin İsrail ile 51 km ve Mısır ile 11 km uzunluğunda kara sınırı bulunmaktadır (Tarakçı, 2014). 1948 yılına kadar İngiliz Manda İdaresince yönetilen Gazze Şeridi, toplam 360 km²'lik bir alana sahiptir (Shany, 2006, s. 371). Yaklaşık 41 kilometre uzunluğu, 6 ila 8 km genişliğe sahip Gazze Şeridi sınırları 24 Şubat 1949'daki Mısır-İsrail ateşkes anlaşmasında belirlenmiş ve 1967 yılına kadar Mısır yönetimi altında kalmıştır (Britannica, 2025).

1967'de Altı Gün Savaşı'nın ardından İsrail Gazze'yi ele geçirerek kontrolü altına almış, Gazze'de bir yandan yerleşim alanlarını geliştirirken bir yandan da Filistinlilerle mücadeleye girişmiştir. Zamanla bu mücadele İsrail işgaline karşı Filistin ayaklanması olan 1987'de Birinci, 2000'de de İkinci İntifada'ya yol açmış (Cohen vd., 2017) ve 2005'te İsrail'in tek taraflı çekilmesi sonrasında da artış göstererek İsrail'e karşı silahlanma ve saldırılara dönüşmüştür. İsrail'in Gazze Şeridi'nden çekilmesi neticesinde Ocak 2006'da gerçekleştirilen seçimlerde İslami Direniş Hareketi'nin (Hamis/Hareket-ul Mukavemet-ul İslamiyye) başarılı olsa da Filistin yönetimine geçmesi engellenmiştir (Sarı, 2018, s. 33). Müteakibinde yönetimi elde etmek amacıyla Hamis ve El-Fetih arasında çatışmalar yaşanmış ve yaşanan mücadeleler neticesinde Hamis'in üstünlüğü ile Haziran 2007'de El-

Fetih'e bağlı silahlı güçler Gazze Şeridi'nden ayrılarak kendi kontrollerindeki Batı Şeria'ya bağlı Ramallah'a taşınmışlardır (Edwards, 2008, s. 1585). Bu sayede Hamas Gazze Şeridi'nin kontrolünü ele geçirmiştir. Ancak Gazze Şeridi'nde yaşanan bu gelişmeler neticesinde 2007 yılı ile gerçekleşen karşılıklı saldırılar hasebiyle İsrail Gazze'de şiddeti ve yoğunluğu sürekli artan askeri müdahaleler ve operasyonlar sürecine girmiştir (Siboni, 2014, s. 27).

Dar bir sahil şeridi konumunda bulunan Gazze'nin yaklaşık 2,4 milyon olan nüfusunun büyük çoğunluğu sekiz mülteci kampında çok zor şartlarda yaşam sürdürmektedir (UNRWA, 2023). Gazze'de tahmini 2024 yılı nüfus artış hızı %2.02 ve doğum oranı ise 26,8 doğum/1.000 kişidir (The World Factbook, 2025). Gazze Şeridi'nde temiz suya ve elektriğe erişimde çok büyük krizler yaşanmaktadır. Nüfusun yüzde 95'i temiz suya ulaşamamaktadır. Günde ortalama 11 saat elektrik sağlanabilmekte olup temel hizmetlerin karşılanmasında ciddi sorunlar yaşanmaktadır (UNRWA, 2023). Ulaşım tamamen karayolu taşımacılığına bağlı olup Gazze'de ne bir havaalanı ne bir liman ne de bir demiryolu sistemi bulunmamakta ve dış dünya ile olan bağlantısı tamamen Mısır aracılığı ile sağlanmaktadır (UN, 2014, s. 7).

Uzun yıllar süren işgali sonlandırması sonrasında İsrail, Gazze Şeridi'ni kuşatma ve abluka altına alarak giriş ve çıkış denetimlerini sıkılaştırmıştır. BM Raporunda da geçtiği şekilde dar bir bölgede yaklaşık iki milyon insanın temel ihtiyaçlarının dahi uluslararası yardımlarla karşılandığı ve bu yardımların çeşitli bahanelerle de geciktirilerek tam bir açık cezaevine dönüştürülen Gazze'de durumun bir trajediye dönüştüğü aktarılmıştır (Ateş, 2011, s. 610). Uygulanan sıkı kontroller, abluka ve icra edilen operasyonlar neticesinde bölgedeki yüzbinlerce insan mülteci kamplarında yaşamaya mahkûm bırakılmış ve İsrail ile Filistinliler arasında sonu gelmeyen bir mücadelenin, şiddetin ve gerginliklerin süregeldiği bir sürece meyletmiştir.

İsrail'in Gerçekleştirdiği Askeri Operasyonlar

Dökme kurşun operasyonu

İsrail'in 2007'de Refah sınır kapısını geçişe kapatarak uyguladığı abluka ve yaşanan gerginlikler (Taflıoğlu, 2012, ss. 137-139) 19 Haziran 2008'de iki taraf arasında yapılan altı aylık ateşkes antlaşması (Kemiksiz, 2016, ss. 164-165) ile de sonlanmamıştır. İsrail'in sınır geçişlerini engellemeye devam etmesi, 4 Kasım 2008'de altı Hamas üyesinin İsrail tarafından öldürülerek ateşkesin hiçe sayılması (McCarty, 2008) sonrası Hamas 24 Aralık'ta Kassam ve Grad füzeleriyle, Aşkelon'u ve Sderot'u vurmuştur (Barnea, 2024, s. 1061). Bu yaşanan gerginlikler neticesinde

27 Aralık 2008’de İsrail, Orta ve Kuzey Gazze’de Hamas hedeflerine gerçekleştirdiği hava bombardımanları ile Dökme Kurşun Operasyonu’nu başlatmıştır (Catignani, 2009, ss. 68).

İsrail, bu operasyon ile Hamas’a hem askeri hem de siyasi ağır hasar vermeyi, roket saldırılarını azaltmayı, İsrail’in güneyi başta olmak üzere tüm ülkede güvenliğini tesisi etmeyi, İsrail’in caydırıcılığını artırmayı (Johnson, 2010, s. 6), Hamas’ın tekrar silahlanmasını önlemeyi ve esir alınmış İsrail askeri Gilad Şalit’in kurtarılmasını hedeflemiştir (Giora, 2009, ss. 8-9). İsrail saldırılarında üst düzey bir Filistin İslami Cihad (PIJ) liderinin öldürülmesi operasyonun sadece Hamas ile sınırlı olmadığını göstermektedir (White, 2008). İsrail, bu operasyonu hem hava hem de kara safhası olarak iki aşamalı gerçekleştirmiş olup ilk aşaması 100’e yakın hedefe sürpriz ve baskın tarzında gerçekleştirilen hava saldırıları ile başlamıştır (Catignani, 2009, ss. 68).

Genel anlamda İsrail’in dört aşamalı bir harekât yürüttüğü ifade edilmektedir; ilk aşamada yoğun hava saldırıları, ikinci aşamada Gazze Şeridi’ni ikiye bölerek Gazze’nin kuzeyine yönelik hem kara ve hava saldırılarının gerçekleştirilmesi, üçüncü aşamada ise kara harekâtının yoğunlaştırılarak Hamas’ın muharebe unsurlarının ve alt yapı tesislerinin bertaraf edilmesidir. Bu aşamada özellikle Hamas tarafından kullanılan tünellere, silah depolarına, roket üretim alanlarına, hükümet binalarına, güvenlik merkezleri ve askeri amaçlı kullanılan yerlere yönelik saldırılar gerçekleştirilebileceği vurgulanmaktadır. Son aşamanın da Gazze’nin tamamen işgali olabileceği belirtilmiştir (White, 2009).

Operasyon kapsamında İsrail, Hamas tarafından kullanılan her konumu, binayı, alt yapıyı, tesisi ihtiva eden 603 hedefli geniş ve detaylı bir hedef havuzu oluşturmuştur (Cordesman, 2009, ss. 15-16). 27 Aralık’ta 88 İsrail uçağı aldatma maksatlı Akdeniz üzeri ticari uçuş yollarını kullanarak önceden planlanmış 100 hedefi vurmuştur. Bu hava saldırısı, 1967 Altı Gün Savaşı’ndan bu yana en büyük hava saldırısı olmuştur. Bir haftalık havadan ve karadan yapılan bombalamanın ardından 3 Ocak günü, tanklar ve zırhlı piyadeler eşliğinde Gazze Şeridi’ne kara harekâtı başlamıştır. Her biri istihkam, topçu ve istihbarat unsurları ile desteklenmiş üç piyade görev tugayı (Paraşütçü hava indirme, Golani ve Givati tugayları) ile bir zırhlı görev tugayı (401. zırhlı tugay) birkaç yönden eş zamanlı olarak Gazze’ye doğru yakın hava desteği altında ilerlemişlerdir. İsrailli askerlerin ve politika yapıcılarının 2006 yılında icra ettiği Lübnan savaşı’ndan edindikleri en önemli sonuç kara safhasının harekâtın gelişimi açısından çok önemli olduğu, kara safhası olmadan sadece ateş destek vasıtaları kullanılarak icra edilecek bir harekâtın başarıya ulaşamayacağıdır. Harekât süresince toplam 5650 sorti ve

20650 uçuş saati gerçekleştirilmiş ve toplam 3430 hedefe 5500 mühimmat bırakılmıştır (Johnson, 2011, ss. 113-114).

18 Ocak'ta Mısır'ın yapmış olduğu teklif kabul edilerek İsrail askerleri Gazze'den çekilmeye başlamıştır. Bu operasyon neticesinde Uluslararası Af Örgütü'ne göre, 300'ü çocuk, 115'ten fazlası kadın olmak üzere yaklaşık 1400 Filistinli sivil hayatını kaybetmiştir (Amnesty International, 2009). İsrail tarafında ise 13 kayıp olup bunların üçünü siviller oluşturmaktadır (Global Security, 2012). Operasyon sonrası Gazze'ye gelen BM genel sekreteri bölgedeki yıkıma dikkat çekerek İsrail'in aşırı güç kullanımını eleştirmiş ve saldırılarla ilgili detaylı bir soruşturma başlatılması talebinde bulunmuştur (Barnea, 2024, s. 1062). Ayrıca, harekât sırasında Gazze'deki tüm yapıların %14'ü zarar görmüş olup bunlar içerisinde 4100 konut, 25 okul, 31 güvenlik ve 17 hükümet binaları ile 1500 işletme, 10 üretim ve 10 kanalizasyon tesisi bulunmaktadır. Ayrıca tarım alanlarının büyük bir çoğunluğunun da zarar gördüğü ve harekâtın Gazzelilere günlük dört milyon dolarlık mali zarara sebebiyet verdiği ifade edilmektedir (Cordesman, 2009, ss. 62-63).

İsrail, operasyon neticesinde politik açıdan stratejik bir kazanç sağlamamış olup mali zararın iki milyar dolar civarında olduğu ifade edilmektedir (Catignani, 2009, ss. 72). Stratejik düzeyde, Dökme Kurşun Operasyonu'nun sınırlı siyasi ve askeri hedefleri olan bir harekât olduğu açıktır. Operasyonda hava gücü geniş yelpazede Kuzey ve Güney Gazze'de yoğun bir şekilde kullanılmasına rağmen kara birlikleri daha dar bir alanda ve kısmi bir seviyede kullanılmıştır. Dökme Kurşun Operasyonu'nda İsrail tarafından topçu, istihkam ve istihbarat gibi özel birimlerce desteklenmiş kara gücü genel anlamda Kuzey Gazze bölgesinde kullanılmıştır (White, 2009). Bunun dışında Orta ve Güney Gazze, önemli bir kara harekâtına sahne olmamıştır.

Bulut Sütun Operasyonu

Dökme Kurşun Operasyonu sonrası Gazze'de iki yıldan fazla süren nispeten sakin bir dönem yaşanmıştır. Ancak Hamas'ın 75km menzilli Fajr-5 füzeleri ile Tel Aviv'i hedefleri içerisine alması İsrail'de endişe uyandırmıştır. Ardından Haziran 2012'de Hamas'ın ideolojik destekçisi olarak gördüğü Müslüman Kardeşler adayı Muhammed Mursi'nin Mısır'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanması İsrail'in tepkisini artırmış ve bölgedeki gerginliklerin artmasına neden olmuştur (Kemp, 2012).

İsrail, 14 Kasım 2012 günü Bulut Sütunu Operasyonunu başlatmıştır. Harekâtın başlamasından hemen sonra, dönemin İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak

tarafından harekâtın hedefleri; İsrail'in caydırıcılığını güçlendirmek, Hamas ve diğer örgütlerin sahip olduğu füze kabiliyetlerini tahrip etmek ve İsrail vatandaşlarına yönelik saldırıları en aza indirerek güvenliklerini sağlamak olarak ifade etmiştir (Ministry of Foreign Affairs, 2012). Bu açıklamalardan yola çıkılarak İsrail'in bu harekât kapsamında Gazze'deki direnişi etkisiz hale getirmek ve İsrail vatandaşlarının güvenliklerini sağlamak şeklinde iki ana hedefinin olduğu görülmektedir.

İsrail Güvenlik kabinesinin almış olduğu karar sonrası gerçekleştirilecek harekât ile Hamas liderlerinin hedef alınacağı ani ve sürpriz hava saldırıları ile operasyonun başında Hamas üzerinde şok ve baskı oluşturulması planlanmıştır (Cohen vd., 2017, s. 37). 14 Kasım 2012'de İsrail'in hava bombardımanında Hamas'ın askeri komutanı Ahmed el-Caberi öldürülmüştür (Al Jazeera, 2012). İsrail gemilerinin de bölgede ateş desteği sağlamasıyla İsrail donanması ilk kez Gazze'ye karşı aktif olarak kullanmıştır (Hasan, 2017). Harekât süresince Demir Kubbe sistemi, İsrail'e yönelen yüzlerce roketi durdurmuş (Global Security, 2012) operasyonun daha başında göstermiş olduğu etkili performans ile "*savaş kraliçesi*" lakabını kazanmıştır (Shapir, 2012, s. 43).

Operasyonun dikkat çekici özelliği geleneksel askeri yöntemler dışında bilgi harekât tekniklerinin de yoğun bir şekilde kullanılması olmuştur. Özellikle sosyal medya araçlarının yoğun bir şekilde kullanılarak meydana gelen olaylara dikkat çekmeye çalışıldığı, sivillere verilen zarar ve sivil kayıpların özellikle Twitter ortamında iki tarafça da yoğun bir şekilde kullanılması yüzünden operasyon "*Twitter Savaşı*" olarak da adlandırılmıştır (Cohen vd. 2017, s. 46). Bulut Sütunu Operasyonu sekiz gün devam etmesini müteakip 22 Kasım 2012'de ABD ve Mısırlı yetkililerin açıkladığı ateşkes ile sona ermiştir (Segel, 2013).

Harekât boyunca 1500'den fazla hedef vurulmuş ve yaklaşık 30 üst düzey Hamas ve PIJ yetkilisi öldürülmüştür. Ayrıca ilk kez Gazze Şeridi'nden güney İsrail'deki Rishon Lezion, Tel Aviv ve Kudüs gibi yerleşim yerlerine Hamas ve PIJ tarafından roket atışları gerçekleştirilmiş olup toplamda 1500 üzerinde roket fırlatılmıştır. Atılan roketlerin 421 tanesi Demir Kubbe sistemi tarafından engellenmiştir. Sekiz gün süren harekât esnasında İsrail 75000 yedek askerini seferber ederek Gazze sınırı boyunca konuşlandırmış, ancak kara safhasına hiç geçmemiştir (Cohen vd. 2017, ss. 46-49). Sekiz gün süren operasyon süresince İsrail, 171 insanın ölmesine, 124 evin tamamen yıkılmasına, 2050 evin de hasar almasına ve içerisinde okul, sağlık merkezi, ibadethanenin bulunduğu çok sayıda kamu ve özel mülkiyete ait tesislerin de zarar görmesine neden olmuştur (Al Mezan Center for Human Rights, 2013). BM tarafından İsrail'in pek çok olayda uluslararası hukukun ayırım gözetme

ve orantılılık gibi temel ilkelerine uygun hareket etmediği, defalarca aşırı güç kullanarak yasadışı ölüm ve yaralanmalara sebebiyet verdiği ifade edilmiştir (UNHCR, 2013, s.16). Bu operasyon ile İsrail Gazze Şeridi'ndeki Hamas rejimine karşı caydırıcı gücünü geçici olarak güçlendirmeyi başarmış olup ertesi yıl, Gazze Şeridi'nden İsrail'e roket atışında önemli bir düşüş yaşandığı ifade edilmiştir (Cohen vd. 2017, s. 70).

Koruyucu Kenar Operasyonu

Bulut Sütunu Operasyonu sonrası durağan dönem iki yıl sürmüş ardından iki taraf arasında gerginlikler yeniden tırmanmaya başlamıştır. Üç İsraili gencin 2014 Haziran'ın da kaçırılarak öldürülmesi sonrasında İsrail, Hamas hedeflerine hava saldırıları düzenlerken Gazze'den de İsrail'e roketler fırlatılmıştır (Logan, 2014). Temmuz'da bir grup İsraili asker, üç gencin öldürülmesine misilleme olarak Doğu Kudüs'ten bir Filistinli genci kaçırıp yakarak öldürmüşlerdir (Agence France Presse, 2014). Bu öldürme olayı sonrası artan roket saldırıları ve İsrail'in hava saldırıları iki tarafta da gerginliklerin artmasına yol açarak İsrail'in Gazze'de tekrar bir operasyona yönelmesine neden olmuştur. Neticede İsrail, 08 Temmuz 2014'te Koruyucu Kenar Operasyonu'nu başlatmıştır (Global Security, 2014).

Üç safhadan oluşan harekâtın ilk safhasında 8-16 Temmuz tarihleri arasında Hamas unsurları ve altyapısı hava saldırılarıyla hedef altına alınmıştır. İkinci safha, 17 Temmuz-4 Ağustos tarihleri arasında kara birliklerinin manevra ve ilerlemelerini içeren kara harekâtı safhasıdır. Hava saldırıları tek başına Hamas'ın tünel ağlarını yok edememesi sebebiyle kara birlikleri Hamas'ın tünellerini bulmak ve yok etmek için Gazze içlerine girmiştir. İki haftalık kara safhası sonrasında üçüncü safha karşılıklı saldırılarla beraber kısa süreli duraksama ve ateşkeslerin yaşandığı 5-26 Ağustos arası dönemi içeren çekilme ve ateşkes aşamasıdır. Operasyon kapsamında ulaşılmak istenilen hedefler ise; Hamas'a hem askeri hem de siyasi ağır hasar vermek, Gazze'den İsrail'e karşı gerçekleştirilen saldırıları ve eylemleri engellemek, İsrail'in caydırıcılığını artırarak devam ettirmek, Hamas üyelerinin gizlendikleri yerleri tespit edip etkisiz hale getirmek, Hamas'ın savunma, saldırı ve kaçakçılık amacıyla kullandığı tünel ağlarını tespit ederek kullanılamaz hale getirmektir (Cohen vd., 2017, s. 69).

Koruyucu Kenar Operasyonu'nun ilk günü 223 hedef vurulmuş ve operasyon sonuna kadar her gün yüzün üzerinde hedef vurularak toplamda 3834 saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırılarda Filistinli askeri liderler ile evleri, roketatarları ve depolama tesisleri hedef alınmıştır (Yourish & Keller, 2014). Ancak bu saldırılarda sivillerin, sivil altyapının ve ayrıca yerinden edilmiş kişilerin barındığı yerlerin hedef alındığı ifade edilmektedir (OCHA, 2014, ss. 3-4). 17 Temmuz'da Kibbutz

Sufa'da tünellerden sızarak gerçekleştirilen saldırı toplumda korku ve paniğe yol açmış ve Hamas üyelerine İsrail içlerine gizlice sızma imkânı veren bu tünellerin ortadan kaldırılması için kara müdahalesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Rubenstein, 2015, s 125).

İsrail, Hamas tarafından kullanılan tünellerle ilgili olarak tespit, temizlenme ve imha edilmesi çerçevesinde üç yönlü zorluk yaşamaktadır. Özellikle sahip olunan teknik radarlar derinlerdeki tünelleri bulmada yeterli olmadığı gibi kazım faaliyetlerinin sesini algılamak için kullanılan jeofonlar da tamamlanmış tünellerin tespiti de fayda göstermemiştir. Petrol endüstrisinde kullanılan yöntemlerde çok daha derinliklerde kullanıldığından İsrail askerlerine fayda sağlamamış olup operasyonlarda tünellerin çoğu teknolojik araçlar ve yöntemlerden ziyade ya ihbar ya da devriyeler sırasında şans eseri tespit edilmiştir. Operasyonda tüneller İsrail Savunma Gücü (IDF) askerleri için çok zorlayıcı olmuş tüneller içerisinde tabur komutanı seviyesinde olacak şekilde birçok zayıat verilmiştir (Cohen vd., 2017, ss. 99-100).

Operasyon süresince Gazze'nin içinde 100 km tünel tespit edilmiştir (Rubenstein, 2015, s. 127). Tünellerin tespiti ve temizlenmesi sonrasında diğer bir sorun tünellerin yok edilmesi olup İsrail bu konuda da "*kinetik sondaj*" adını verdikleri bir teknik kullanarak düzenli aralıklarla nüfuz edici bombalar ve "*Emulsa*" olarak adlandırılan su ve jel benzeri patlayıcılar ile tünellerle mücadele etmeye çalışmıştır (Shapir & Perel, 2014, s. 55). Bunun yanında operasyon süresince İsrail'e atılan roketlere karşı da Demir Kubbe sistemleri aktif bir hava savunma oluşturmuş, roketler ile 7 km ve daha üzeri menzile sahip havanlara karşı koruma sağlamıştır. 2012'deki harekatta %85 olan isabet oranını bu harekatta %90'lara çıkarmıştır (Shamir, 2015, ss. 5-6; Popovich, 2014, s. 21).

Operasyon sonucunda İsrail tarafında 66 asker ve 6 sivil ölmüştür (David, 2015, s. 141). Filistin tarafında ise, BM'lerin tahminlerine göre 1717 Filistinli ölmüş ve ölenlerin 196'sının kadın, 377'sinin de çocuk olduğu ifade edilmiştir. Yine BM'nin tahminlerine göre harekât nedeniyle 500 bin kişi yerinden edilmiş, 108 bin kişinin evi kullanılamaz hale gelmiş ayrıca 146 okul ile 26 sağlık tesisinin hasar gördüğü belirtilmiştir (OCHA, 2014, s. 2-4).

Yaklaşık iki ay süren çatışmalardan sonra 26 Ağustos'ta Mısır tarafından ortaya koyulan ateşkes iki tarafça da kabul görmüş ve operasyon sonlanmıştır (Cohen vd., 2017, s. 124). İsrail, 2005 yılında Gazze'den çekilmesinden sonra iki taraf arasında devam eden gerginlikler neticesinde gerçekleşen üç operasyon arasında bu sonuncusu daha uzun, daha yıpratıcı, daha şiddetli ve kanlı olsa da bölgedeki gerginliği sonlandıracak ve bölgeye daimî barış durumunu getirecek bir ortam

oluşturamamıştır. Bu da İsrail'in bölge üzerindeki reel politik hedefleri kapsamında askeri müdahalelerine devam etmesine yol açtığı görülmektedir.

Surların muhafızı operasyonu

Şubat 2021'de, Doğu Kudüs Şeyh Cerrah'ta yaşayan bazı Filistinli ailelerin evlerinden tahliyesi ile ilgili İsrail Bölge Mahkemesi'nin kararı neticesinde bölgede protestolar başlamış, polis müdahaleleri ve gerginliklerin artması ile çatışmalar yaşanmıştır. 7 Mayıs 2021'de Mescid-i Aksa çevresinde yaşanan çatışmalarda en az 205 Filistinli ve 17 İsrail polisi, 10 Mayıs'taki *Kudüs Günü* müdahalelerinde de 330'dan fazla Filistinli yaralanmıştır. Yaşanılan müdahaleler sonrası Hamas harekete geçerek *Kudüs'ün Savunması* sloganıyla İsrail'e karşı roket atışları gerçekleştirmiş, bu roket atışları sonrası İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu da Surların Muhafızı Operasyonu'nu başlatma kararı almıştır (Hamanaka, 2024, s. 299-300). Asıl amacı Hamas ve PIJ'in roket fırlatma altyapısına zarar vermek olan operasyon 10 Mayıs 2021'de başlayarak 12. gün sonunda iki tarafında ateşkes şartlarını resmi olarak kabul ettiğini açıkladıkları 21 Mayıs 2021'de sona ermiştir (Yavetz & Bronstein, 2023, s. 1).

İsrail, bu operasyonda Gazze'deki Hamas askeri hedeflerine, komuta ve kontrol unsurlarına, roketatarlara, tanksavar unsurlarına, deniz saldırı unsurlarına, istihbarat vasıtalarına, siber/elektronik savaş unsurlarına, silah üretim tesislerine, finansal varlıklara ve *Metro* adı verilen tünel ağlarına istihbarat odaklı hava saldırıları gerçekleştirmiştir (Orion, 2021). İsrail, yoğun hava saldırılarıyla özellikle Gazze Şehri'nin merkezindeki simge binaları hedef almıştır. Bu yapılar arasında ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarına, TV kanalına ve basın ofislerine ev sahipliği yapan 16 katlı *Al Shorouk* Kulesi de bulunmaktadır. İsrail, binaları hedef alırken Gazze'deki silahlı gruplar tarafından kullanıldığı ve bu cihetle de meşru hedefler haline geldiklerini savunmuştur. Benzer şekilde başka bir saldırıda da Gazze Şehri'nde konut daireleri, *Associated Press*, *Al Jazeera* ve diğer medya ofislerinin bulunduğu 11 katlı *Al Jalaa* binasını yerle bir etmiştir. Binanın Hamas'ın istihbarat birimleri tarafından kullanıldığı için bombalandığı açıklanmıştır (Global Security, 2021).

İsrail, 14 Mayıs'tan itibaren havadan ve karadan Gazze'yi bombalarken tünellere yönelik de bir aldatma taktiği uygulamaya çalışmıştır. 2014 operasyonunda tünellere yönelik icra edilen kara harekâtı safhasında çok zayıt vermiş olması hasebiyle kara harekâtı gerçekleştirilecek aldatması ile Hamas üyelerinin tünel ağlarına çekilmesi ve tespit edilen bu tünellere gerçekleştirilecek yoğun hava saldırıları neticesinde tünellerin tahrip edilmesi üzerine kurulu bir plan uygulanmaya çalışılmıştır (Orion, 2021). Bu plan dahilinde basın ve sosyal medya

araçları kullanılarak kara harekâtına geçileceği ile ilgili İbranice ve Arapça olarak açıklamalar, haber ve bilgiler geçilmiştir. Savunma Bakanlığı tarafından 9000 yedek askerin seferber edilmesi onaylanmış ve Gazze sınır hattı boyunca kara birlikleri konuşlandırılmıştır. Müteakibinde Hamas üyelerinin ve liderlerinin savunma amaçlı tünellere çekileceği düşüncesi ile 14 Mayıs'ta 160 savaş uçağının katıldığı bir hava saldırısı gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 40 dakika süren bu hava saldırısında, özellikle Beyt Lahiya şehri çevresinde olmak üzere, Gazze'nin kuzeyindeki 150 hedefe toplam 80 ton patlayıcıyı ihtiva eden yaklaşık 450 füze atılmıştır. Mevcut çatışmanın belirleyici bir aşaması olmasını umduğu saldırılarda onlarca Hamas teröristinin öldürüldüğü belirtilmiş olsa da aldatmanın Hamas üzerinde yeteri kadar etkili olmadığı, birçok Hamas mensubunun öldürüldüğüne dair hiçbir emarenin tespit edilmediği cihetiyle saldırıda beklenen sonuca ulaşılamadığı ifade edilmiştir (Global Security, 2021).

Bu operasyon esnasında günde ortalama 400 olacak şekilde İsrail'in orta ve güney yerleşimlerine yaklaşık 4360 mermi ateşlenmiş olup bunun 2014 operasyonundaki saldırı rakamlarından üç kat daha fazla olduğu belirtilmektedir (Gross, 2021). Bu da Hamas'ın 2014 yılındaki İsrail operasyonlarından sonra kendini geliştirdiği ve güçlendirmeye devam ettiğini göstermektedir. Özellikle bu son operasyon Hamas ve PİJ'in hava savunma sistemlerini atlatmak amacıyla yoğun roket atışlarıyla hava savunma sistemlerini doygunluğa ulaştıracak bir stratejiyi uygulamaya koydukları vurgulanmaktadır (Samaan, 2021). Hamas İsrail'in Demir Kubbe sistemini aşmak amacıyla roket kabiliyetlerini geliştirmeye ve bunların kullanılması için stratejik değişikliklere gitmiştir. Demir Kubbe savunma sistemini dakikalar içinde yoğun roket saldırısı altında bırakarak karşılık verme doygunluğuna ulaştırmaya ve bu cihetle aynı anda atılan yüzlerce roketle karşılık vermekte zorlanarak savunma sistemini delmeye yönelik bir yaklaşım ortaya koymuştur (Ganor, 2021).

12 gün süren Surların Muhafızı Operasyonu'nda yaklaşık 4360 merminin İsrail'e yönelik ateşlendiği, bunların 3400'ünün Gazze Şeridi'ni geçerek İsrail'in Aşkelon ve Aşdod yerleşim yerlerini hedef aldığı ifade edilmektedir. Bu operasyon sırasında Demir Kubbe'nin yerleşim yerlerine yönelen yaklaşık 1100 roket ve havan topu mermilerini başarıyla durdurarak %90 oranında başarılı bir önleme sağladığı vurgulanmaktadır (Elran, Padan, Shenhar & Sofer, 2021). Bu fırlatılan roketlerden yaklaşık 180'i yerleşim yerlerine düşerek can kaybına ve önemli maddi hasara neden olduğu ve günlük yaşamı aksattığı ifade edilmektedir (Orion, 2021). Bu operasyonda Hamas ve PİJ'in hava savunma sistemlerini doyuma ulaştırma yaklaşımı ile ilgili olarak Hizbullah'ın yaklaşık 150000 Roket/Havan mühimmatına sahip olduğu göz önüne alınarak Golan tepelerinden de olmak üzere İsrail'in birkaç

cepheden saldırıya maruz kalması durumunda Demir Kubbe'nin roket ve havan mühimmatlarını durdurmada zorlanabileceği değerlendirilmiştir (Samaan, 2021).

Surların Muhafızı Operasyonu'nun başlatılması ile Netanyahu'nun durumu fırsata çevirmeye çalıştığı ve bu sayede savaş liderliği rolünü üstlenerek halkın desteğini kazanmaya ve çıkmaza giren siyasi durumu aşmaya çalıştığı ifade edilmektedir (Hamanaka, 2024). Gazze'de Hamas'a karşı yapılan tüm operasyonlar gibi Surların Muhafızı Operasyonu'nun da kesin sonuçlu belirleyici bir operasyon olmaktan ziyade caydırıcı bir operasyon olarak belirtilmektedir (Yadlin, 2021). İsrail, bu operasyonda da üstün hava gücüne güvenerek hava saldırılarına dayalı bir askeri yaklaşım ortaya koymuştur. Hava saldırıları ve uzaktan kara ateş destek vasıtalarını kullanarak operasyon boyunca 1500 hedef vurulmuştur (Ochaopt, 2021). 21 Mayıs 2021'de sonlandırılan bu operasyonda İsrail'in 2014 yılındaki operasyona kıyasla Gazze'yi çok daha sert bombaladığı belirtilmektedir (Global Security, 2021). Ancak İsrail, Hamas'ın gerek siyasi gerekse de askeri kadrosuna karşı etkili bir darbe indiremediği gibi Hamas'ın yeraltı tünellerinin yok edilmesine yönelik tam bir başarı sağlayamamıştır (Yadlin, 2021). Surların Muhafızı Operasyonu büyük hasara yol açarken İsrail'in hava saldırıları nedeniyle Gazze'de 253 kişi hayatını kaybederken, 1948 kişi yaralanmış, 58 eğitim, 28 sağlık tesisi yanında 769 konut ve ticari yapı ağır hasar görmüştür. İsrail tarafında ise 12 kişi hayatını kaybederken, 710 kişi de yaralanmıştır (Ochaopt, 2021). Bu operasyonda da diğer operasyonlardan değişmeyen hususun geriye bıraktığı zarar ve yıkım olduğu görülmektedir.

Demir kılıçlar operasyonu

Kassam Tugayları 7 Ekim 2023'te Aksa Tufanı olarak adlandırdıkları yoğun roket atışı ile İsrail'i hedef almıştır (Barnea, 2024, s. 1066). Hamas bir önceki operasyonda tecrübe ettiği kitlesel yoğun saldırı yaklaşımıyla aynı anda farklı istikametlerden çok sayıda roket saldırısı gerçekleştirerek İsrail'in Demir Kubbe sistemini aşmayı amaçlamıştır. Bu yoğun atışlarla beraber İsrail'in güneyinden farklı yön ve istikametlerde çeşitli araç ve vasıtalarla gerçekleştirilen sızmalarla yaklaşık 3000 silahlı unsurun sınırdan geçtiği vurgulanmaktadır (Fabian & Pacchiani, 2023). İsrail'in merkezi ve güney şehirlerine yaklaşık 2500 roket atılırken kara, hava ve deniz yolundan İsrail içlerine sızmalar gerçekleştirilmiştir (Breiner, 2023). İsrail, baskın tarzında saldırılarla hazırlıksız yakalanarak travmatik bir stratejik sürprizle karşı karşıya kalmış olup yaklaşık 1.300 İsrailli hayatını kaybederken yaklaşık 5000 kişi yaralanmış ve 230 üzerinde İsrailli rehin alınarak Gazze'ye götürülmüştür (Barnea, 2024, s. 1066). İsrail'in çok gelişmiş ve güçlü bir ordusu olmasına ve milyar dolarlık teknolojik ekipmanları olmasına

rağmen düşük teknolojiye ve daha basit silah sistemlerine sahip Hamas güçleri karşında baskına uğramıştır (Yılmaz, 2024, ss. 30-31).

İlk şok atlatıldıktan hemen sonra İsrail, 1973'ten beri ilk kez resmen savaş ilan ederek Hamas'ı yenmek ve rehineleri kurtarmak için Demir Kılıçlar Operasyonu'nu başlatmıştır (Barnea, 2024, s.1067). Demir Kılıçlar Operasyonunda İsrail, Hamas'ın küllerinden tekrar doğamayacağı bir askeri sonucu hedeflemiş olup Binyamin Netanyahu, bu hedefe ulaşmak için gerçekleştirilecek savaşın zor ve uzun süreli olacağını ifade etmiştir (Yılmaz, 2024, s. 26). Yaklaşık 300.000 yedek asker seferber edilmiş (Hamza, 2024) ve temel ihtiyaç malzemesinin dahi Gazze Şeridi'ne girişinin engelleneceği tam abluka uygulanacağı ve Gazze'nin tam bir kuşatma altına alınacağı duyurulmuştur (Al Jazeera, 2023). Operasyon, Gazze'nin kuzeyinden başlayıp daha sonra merkeze ve güneye yayılan hava saldırıları, deniz ve kara ateş destek vasıtalarının bombardımanları sonrasında da kara işgali şeklinde gerçekleşmiştir.

İsrail, ilk aşamada Filistinli silahlı grupların savunma tertibini tespit ve tahrip etmek, karargâh, komuta merkezi, silah depoları, tünel ve sığınakları ile muhtemel saldırı yerlerini etkisiz hale getirmek amacıyla havadan, denizden ve karadan yoğun şekilde bombalamıştır. Ayrıca bu yoğun bombalama ile silahlı grupların direncinin kırılması bir yana, insanları bölgeyi terke zorlayarak kara harekâtı için bölgenin şekillendirilmesi, istihbarat, lojistik ve diğer hazırlıklar için zaman kazanılması da hedeflenmiştir. 8 Ekim'de gerçekleştirilen hava saldırısında Gazze Şeridi'nde 426 hedefin imha edildiği belirtilmiştir (Bachner, Fabian & Staff, 2023).

İsrail, ilk yirmi gün özellikle hava kuvvetlerini kullanarak Gazze'yi yoğun bir şekilde bombalamış ve 27 Ekim'de kara harekâtı safhasına geçmiştir. İsrail kara birlikleri topçu desteği altında savaş istihkamcıları ve deniz komandoları takviyeli piyade tugaylarından oluşan iki tümen şeklinde tertiplenmiştir. Kara birlikleri çoğunluğu *Trophy* aktif koruma sistemine sahip *Eitan*, *Namer* ve Amerikan M113 ZPT'ler ile teçhiz edilmişlerdir (Yılmaz, 2024, ss. 26-29).

Hamas güçlerinin vur-kaç taktikleri çerçevesinde bölgesel sızmalar, pusular, tanksavar roketleri ve dron saldırıları gerçekleştirdiği, bu saldırıların çoğunlukla da yer altından kilometrelerce hareket imkânı sağlayan tüneller kullanılarak gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. 2014 operasyonu ile Gazze'de başarılı olmak için tünellerin etkisiz hale getirilmesi gerektiğini tecrübe eden İsrail, tünellerle mücadele için çeşitli tedbirler geliştirmiştir. Bu kapsamda tünellerde hareket edebilen, sensörleri sayesinde nesneleri ve bireyleri tespit eden, tuzakları bulup patlatabilen, küçük, atılabilir keşif ve saldırı robotlarını kullanmıştır. İsrail ordusu ayrıca patlayıcıları koklamak, tünel giriş-çıkışlarını bulmak ve silahlı bireylere

saldırmak için eğitilmiş askeri köpekleri de sıklıkla kullanmıştır (Abuamer, 2024, ss. 11-14).

Demir Kılıçlar Operasyonu'nda Hamas etkili bir medya stratejisi uygulamıştır. Yoğun İsrail bombardımanına, bölgenin internet ve telekomünikasyon alt yapısının tahrip edilmesine rağmen Hamas, operasyon boyunca Gazze ile ilgili ara vermeden tüm dünyaya bilgi ve haber geçmeye devam etmiştir. Bu sayede Gazze'deki mücadeleyi diri tutarken uluslararası ilginin de Gazze üzerinde olmasını sağlamış ve İsrail'e karşı küresel bir tepkinin oluşmasında başarılı olmuştur (Seurat, 2023). Hamas'ın askeri gücü ve alt yapısının zarar görmesine ve Filistinlilerin de çok büyük bedeller ödemiş olmasına rağmen İsrail'e şimdiye kadar tecrübe etmediği bir acı yaşattığı iddia edilmektedir. Hamas, İsrail'i beklemediği bir şok saldırıya maruz bırakmış, Filistin direniş kimliğinin yeniden güç kazanmasını sağlamıştır (Byman, 2024, ss. 61-62).

BM'nin kayıtlarına göre Demir Kılıçlar Operasyonu süresince Gazze Şeridi'nde nüfusun %90'ı yani 1,9 milyon insan yerinden edilmiştir. Ayrıca 14 Ocak 2025 tarihine kadar da en az 46.645 Filistinlinin yaşamını yitirdiği, 110.012 kişinin de yaralandığı ifade edilmektedir (UNRWA, 2025). İsrail'in askeri operasyonu sonrasında Gazze'deki 160 bin konutun yıkıldığı, tüm konutların %90'dan fazlasının hasar gördüğü ve bu yıkım nedeniyle de 50 milyon ton enkazın oluştuğu tahmin edilmektedir. Operasyon sonrası bu enkazın ve patlayıcıların temizlenmesinin de 20 yılı aşkın bir sürede mümkün olabileceği değerlendirilmektedir (BBC, 2025). 15 Ocak 2025'te onaylanan ateşkese kadar geçen süre içerisinde İsrail silahlı kuvvetlerinin 831 ölü, 824'ü ağır olmak üzere 5.590 yaralı olduğu ifade edilmekte olup bu İsrail'in şimdiye kadar girmiş olduğu savaşlarda tecrübe ettiği en büyük zayıflık rakamlarını oluşturmaktadır (IDF, 2025). Ayrıca operasyonun İsrail'e maliyetinin 30 milyar dolardan fazla olduğu belirtilmektedir (Mercan, 2025).

İsrail'in Uyguladığı Askeri Yaklaşımlar

Operasyonlardaki benzerlik ve farklılıklar

Yukarıda incelenen beş askeri operasyon çerçevesinde benzerlik ve farklılıklar açısından ele alınacak ilk faktör operasyonların gerçekleştirilme nedenidir. Öncelikle İsrail, icra etmiş olduğu beş askeri operasyonun gerçekleşme nedenleri bağlamında ilk dört operasyonun benzer olup bölgede meydana gelen gerginlikler ve karşılıklı yaşanan saldırılar neticesinde İsrail'in askeri operasyonlar icra ettiği görülmektedir. Ancak son operasyon olan Demir Kılıçlar Operasyonu ise diğer operasyonlardan farklı olarak İsrail'in kurulduğu günden bu zamana ilk kez

yaşamış olduğu ve sınırların geçilerek İsrail topraklarında gerçekleştirilen şok saldırıya karşılık vermek için gerçekleştirilen bir operasyon olmuştur.

Operasyonlar açısından ele alınacak diğer faktör ise elde edilmek istenen hedeflerdir. Hedefler bakımından tüm operasyonlarda Hamas'a hem askeri hem de siyasi ağır hasar vermek, Gazze'den İsrail'e karşı gerçekleştirilen saldırıları ve eylemleri engellemek, silahlı grupların imkân ve kabiliyetlerini azaltmak ve İsrail'in güvenliğini korumak olarak görülmektedir. Bu sayede İsrail'in Hamas ve bölgede silahlı unsurlara karşı caydırıcılık sağlama ve tehdidi belli bir seviyede tutma hedefinde olduğu görülmektedir. Ancak Demir Kılıçlar Operasyonu'na bakıldığında ise İsrail'in Hamas'a siyasi ve askeri olarak zarar vermek bir yana, insanları bölgeyi terke zorlayarak tüm Gazze Şeridi'ni işgal etme hedefiyle hareket etmektedir.

Operasyonların incelenmesinde diğer bir faktör ise operasyonlarda askeri gücün kullanılmasıdır. İsrail'in icra ettiği operasyonlara bakıldığında Bulut Sütunu ve Surların Muhafızı operasyonlarında sadece hava gücünün kullanıldığı kara harekâtı safhasına geçilmediği diğer üç operasyonda ise hava safhası ile kara gücünün de etkin olarak kullanıldığı kara safhasına geçildiği görülmektedir. Kara ve hava gücünün kullanılmasının dışında Bulut Sütunu ve Demir Kılıçlar Operasyonları'nda diğer operasyonlardan farklı olarak deniz gücü de aktif görev almıştır. Özellikle Demir Kılıçlar Operasyonu'nda İsrail hükümeti tarafından savaş kararının alınması askeri gücün yoğun bir şekilde kullanılması açısından önemli bir farklılık oluşturmaktadır. Ayrıca İsrail'in bölge coğrafyasında aynı anda farklı cephelerden saldırılara maruz kalma ihtimali çerçevesinde Demir Kılıçlar Operasyonu'nda ABD donanma gemileri bölgeye gelerek İsrail'e karşı gerçekleştirilen saldırılara yönelik Kızıldeniz'de hava angajmanını uyguladığı belirtilmiştir. Bu kapsamda İsrail'e yönelen bazı füze ve insansız hava araçlarının (İHA) etkisiz hale getirildiği ifade edilmiştir (Martinez, 2023). Bu durum son operasyonu önceki dört operasyondan farklı kılan diğer bir husustur.

Operasyonlar açısından ele alınacak diğer bir faktör ise askeri açıdan kullanılan taktik ve teknikler olup tüm operasyonlarda İsrail hava, insan ve sinyal istihbarat vasıtalarından elde edilen bilgilerle harmanlanan geniş bir hedef bankası kullanmaya ve hassas mühimmatlar ile nokta vuruşlar gerçekleştirmeye odaklanmıştır. Bu kapsamda lider kadroların etkisiz hale getirilmesi stratejisinin uygulanmaya çalışıldığı ve özellikle Hamas ile diğer silahlı grupların lider kadrolarının etkisiz hale getirilmesine yönelik hava unsurları tarafından nokta saldırılar gerçekleştirilmesi dikkat çeken benzerliktir. İsrail tarafından uygulanan taktik ve teknikler çerçevesinde benzerlik yaratan diğer faktör ise saldırı gerçekleştirilmeden önce belli bir süre önceden çeşitli iletişim vasıtalarıyla hedefin

vurulacağı ile ilgili bilgilerin verilmesi ve *çatı tıklama* adı verilen uyarı tekniğinin kullanılmasıdır. İlk kez 2009'da kullanılmaya başlanılan bu teknik herhangi bir binanın gerçek mühimmatla vurulmadan önce patlayıcısı alınmış mermilerle hedef alınarak binanın içindeki insanların terk etmelerine yönelik uyarı tekniğidir (Lister & Abdelaziz, 2014).

Askeri operasyonlar açısından benzerlik yaratan diğer faktör ise İsrail'in güvenliğine karşı önemli tehditlerden biri olan roket saldırılarına karşı etkin bir şekilde kullanılan Demir Kubbe savunma sistemidir. Bu savunma sistemi ile roket saldırılarına karşı operasyonlar boyunca yüksek oranda başarılı müdahaleler gerçekleştirilmiş ve 2008'den itibaren her operasyonda İsrail'in Demir Kubbe sistemini hem geliştirdiği hem de sayı olarak arttırdığı görülmüştür. Ancak Aksa Tufanı ile Filistinli gruplar aynı anda çok fazla roketin farklı nokta ve istikametlerden ateşlenmesi sonucu Demir Kubbe sistemini doyum noktasına ulaştırarak belli bir miktar roketin Demir kubbe sistemini geçerek İsrail'i vurması üzerine dayalı bir yaklaşım ortaya koymuştur. Jean-Loup Samaan tarafından İsrail'in güvenliği açısından ileride girebileceği çok cepheli bir çatışmada karşıt güçler tarafından bu kitlesel yoğun saldırı yaklaşımının kullanılmasının önemli bir tehdit oluşturabileceği ifade edilmektedir (Samaan, 2021).

Operasyonlarda kullanılan taktik ve teknikler açısından farklılık olarak görülen bir husus özellikle Demir Kılıçlar operasyonu dışında diğer dört operasyonda da yıpratmaya dayalı *çimleri biçmek* olarak adlandırılan taktiğin kullanılmasıdır. Bu taktik ile bölgede artış gösteren direnişe ağır darbeler indirilerek mücadeleyi yönetilebilir seviyede tutmaya gayret edilmektedir. Bu sayede yoğun hava saldırıları ile Hamas ve diğer grupların direnme ve savaşma kabiliyetinin kırılması İsrail saldırılarının temelini oluşturmaktadır (Siboni, 2014). Bu minvalde asıl amaç düşmanı tamamen bitirecek kadar sert bir darbe indirmek değildir. Cohen'in aktardığı gibi İsrailli bir analistin ifadesiyle "*Onları hastaneye yatırmadan kemiklerini kırmak istiyoruz.*" (Cohen, 2023) şeklinde caydırıcı ve geçici bir yaklaşım ortaya koyulmaktadır. *Çimleri biçmek* metaforu düzenli ve mekanik olarak sonu gelmeden gerçekleştirilmesi gereken bir görevi tasvir etmekte olup güney sınırındaki direnişe karşı İsrail'in istikrarlı bir şekilde sürekli askeri güce başvurmasının ardındaki maksadı açıklamaktadır (Shlaim, 2019). Bunun dışında Demir Kılıçlar Operasyonu'nda ise farklı olarak İsrail'in *çimleri biçmek* taktiğinden ziyade kesin sonuçlu bir yaklaşımı uygulamaya çalıştığı görülmektedir.

Diğer bir farklılık ise özellikle Bulut Sütunu Operasyonu'nda Hamas'ın gerek siyasi gerekse de askeri üst düzey yöneticilerine yönelik gerçekleştirilen nokta tarzındaki operasyonlardır. İsrail, tüm operasyonlarda askeri ve siyasi üst düzey yöneticilerin

tespiti ve etkisiz hale getirilmesi için istihbarata dayalı nokta saldırılar gerçekleştirme gayretinde olmakla beraber özellikle Bulut Sütunu Operasyonu'nda bu taktiğin diğer operasyonlara göre daha etkili gerçekleştirildiği görülmektedir. Taktik ve teknik kullanılması ile ilgili ifade edilecek diğer bir farklılık ise Surların Muhafızı Operasyonu'nda Gazze Şehri'nin merkezindeki ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarına, TV kanalına ve basın ofislerine ev sahipliği yapan simge binaların hedef alınmasıdır. Bunun yanında askeri taktik ve teknik açısından diğer farklılık yaratan husus ise Koruyucu Kenar ve Demir Kılıçlar Operasyonları'nda gerçekleştirilen kara harekât safhasına bağlı olarak tünellere karşı mücadelenin ortaya koyulmasıdır. Bu iki harekâta da IDF tarafından tünellerle mücadele kapsamında çeşitli taktik ve teknikler uygulanmaya çalışılmıştır.

Operasyonlarda kullanılan askeri gücün yapısı ve teşkilatlanması bakımından İsrail'in 2023 rakamlarına göre toplam askerlerinin %27'si aktif görevli, %73'ü yedek askerlerden oluşmakta (The Military Balance, 2023, s. 331) olup tüm operasyonlarda da yedek askerlerin göreve çağırılması benzerlik oluşturan bir husustur. Bunun yanında Dökme Kurşun, Koruyucu Kenar ve Demir Kılıçlar Operasyonlarında benzerlik yaratan bir faktör ise kara kuvvetleri açısından istihkam, topçu ve istihbarat unsurları ile desteklenmiş piyade ve zırhlı görev kuvvetlerinin kullanılmasıdır. Bu kuvvetlerin kullanımında ilk operasyonda zırh korumasına dikkat edilmemişken diğer operasyonlarda edinilen tecrübeler neticesinde zırh koruması artırılmış ve reaktif koruma sistemleri yerleştirilmiş tank ve zırhlı araçların kullanılmasına dikkat edildiği görülmektedir.

İsrail tarafından icra edilen beş askeri operasyonun sonuçları açısından bakıldığında askeri müdahaleler neticesinde Gazze Şeridi'nde yıkımların yaşanması, ölenler ile yaralananların daha çok siviller olması ve sivil yerleşim yerleri yanında okullar, hastaneler ve ibadet yerlerinin de hedef alınmış olması dikkat çeken benzerliklerdir. Bu kapsamda ayırım gözetmeme, orantılılık ve aşırı güç kullanma gibi uluslararası savaş hukukun temel ilkelerinin çiğnenmiş olması tüm operasyonlarda görülen diğer bir benzerliktir.

Askeri yaklaşımların değerlendirilmesi

Çalışmada karşılaştırılan beş operasyonda incelenen faktörler çerçevesinde İsrail'in en temel iki askeri yaklaşım sergilediği görülmektedir. Bu yaklaşımlardan ilki kısa süreli, nokta vuruşlu ve yoğun bombalamalar ile yıpratmaya dayalı caydırıcılık doktrininin uygulanmasıdır. Cohen ve Scheinmann İsrail'in Gazze'de net ve tatmin edici bir zafere ulaştıracak stratejisinin olamayacağını ve bölgede yegâne stratejinin yıpratma olacağını ifade etmektedirler (2014). Gazze'de icra edilen operasyonlarda İsrail hem vuruş kabiliyetlerini hem de hedef istihbarat

kabiliyetlerini en üst seviyede kullanmaya çalışmaktadır. Bu çerçevede İsrail, yoğun ve etkili hava saldırıları gerçekleştirerek caydırıcılık oluşturma gayretindedir. İcra edilen hava saldırılarında “*şok ve korku*”¹ konseptine benzer şekilde kitlesel olarak düşmanın askeri gücünün kilit unsurlarını etkisiz hale getirmek için iyi hazırlanmış bir istihbarat, hedefleme ve hassasiyet kombinasyonunu kullanarak en kısa zamanda Filistinli silahlı grupların savaşma iradesinin azaltılması hedeflenmiştir (Cohen vd. 2017: 41).

İsrail tarafından böyle bir yaklaşımın ortaya koyulmasında Gazze Şeridi gibi gerek nüfus ve gerekse de fiziki yapı yoğunluğunun fazla olduğu kentsel bir alanda ve her türlü asimetrik teknik ve taktikleri uygulayan gayrinizami silahlı guruplara karşı harekât gerçekleştirmenin zorluğundan kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Bu minvalde İsrail operasyonlarda kara safhasına geçmeden nokta istihbaratlar ile gerek lider kadroları gerekse de askeri, siyasi yönetim alanları, karargahları, depoları ve eğitim alanlarını hedef almaya ve tehdidi belli seviyelerde tutmaya çalışmaktadır. Bütün operasyonlarda görüldüğü üzere İsrail kendisine yönelik saldırıların belli bir seviyeye ulaştığında bu tehdide karşı tahammülü olmadığını, sert müdahaleler gerçekleştirmekten geri durmayacağını ve her türlü askeri müdahaleyi gerçekleştireceğini göstermektedir. Bu bağlamda İsrail, icra ettiği askeri operasyonlarla Gazze Şeridi’nde yıpratmaya dayalı caydırıcı bir yaklaşım sergilediği değerlendirilmektedir.

İsrail’in caydırıcılık yaklaşımını uygularken askeri gücün doğrudan en üst seviyede kullanılmasından çekinmemektedir. “*Eğer kuvvet işe yaramıyorsa, daha fazla güç kullanın!*” popüler bir İsrail deyişi olup bu konuyu oldukça iyi tasvir etmektedir (Shlaim, 2019). İsrail’in Hamas’a karşı kesin bir zafer yerine “*Çimleri Biçmek*” stratejisine devam ettiği sürece Filistinli silahlı grupların güçlenmesini engellemek ve caydırıcılığını sürdürmek için yeni operasyonların gerçekleştirilmesi ihtimali yüksektir (Cohen vd., 2017, s. 84). İsrail, bu askeri yaklaşımla Gazze’deki aktörlerin güçlenmesine imkân vermeyecek şekilde belli zamanlarda sert müdahaleler uygulamaktadır. İsrail’in sınırlı kapsamda bir askeri yaklaşım uyguladığı ifade edilse de her operasyon neticesinde çok ağır sivil kayıplara neden olmaktadır. Bu strateji ile bölgede meydana gelen gerginlik ve tehdit durumu askeri müdahale ile sonuçlanarak birkaç yıllık bir durağanlık sağlasa da bölgede kendisine yönelik radikalleşmenin artarak belli sürelerle tekrarlanan bir şiddet döngüsüne dönüştüğü görülmektedir.

İsrail’in operasyonlarda ne kadar caydırıcılık yaklaşımı uygulasa da Gazze Şeridi’ndeki tünellerin belirleyici bir faktör olduğu görülmektedir. İsrail, Gazze üzerinde ne kadar tahrip gücü yüksek hava bombardımanları uygularsa Hamas

direnişinin giderek daha da fazla yer altına çekileceğini belirtmiştir (Weizman, 2012, s. 253). İsrail'in Gazze'de gerçekleştirilen operasyonlarda tünellerin ne kadar önemli olduğunu ve tünellerle mücadele için çeşitli tedbirlerin alınması gerektiğini 2014'teki Koruyucu Kenar Operasyonu'ndan sonra anladığı ifade edilmektedir (Barak, 2018). Abuamer (2024, s.11) de tünelleri etkisiz hale getirmek için hava bombardımanlarından ziyade kara müdahalesinin gerekli olduğunu daha önceki operasyonlar ve son operasyonda da görüldüğü üzere tünel giriş çıkışlarının keşfi, izlenmesi ve imha edilmesini içeren kapsamlı ve uzun vadeli bir askeri işgalin gerekliliğine dikkat çekmektedir.

İsrail, tünellerle mücadele için yeraltındaki kazıları ve boşlukları izleyerek tespit yapabilen Demir Kubbe sisteminin karadaki karşılığı olarak tasarlanan "*Demir Kazıcı*"yı geliştirme çalışmalarına başlamıştır. Koruma sisteminin sensörler ve vericiler ile yeni nesil robotlar tarafından tahrip edilmeden önce yeraltı kazılarını ve boşluklarını izlemek için kullanılacağı ayrıca kritik bölgelerde, 100 metre derinliğe kadar fiziksel bir bariyer yerleştirileceği ifade edilmektedir. Yaklaşık 430 milyon sterline mal olması beklenen yeni yüksek teknoloji kalkanın İsrail'in Gazze ile olan sınırı hattı boyunca konuşlandırılacağı belirtilmektedir (Sridharan, 2014). Tünellerle mücadele zorlu bir süreçtir, özellikle tünel girişlerine tuzaklar kurulabilir ve yakın temas riski fazladır. Bu durum hem 2014 hem de 2023-2024 operasyonlarında kanıtlandığı gibi, İsrail güçleri arasında fazla can kayıplarına yol açmıştır. Bu nedenle son operasyonda da İsrail'in tünelleri yok etmek için kara unsurlarını kullanmaktan çok hava saldırıları veya Sünger Bombaları kullanmaya yöneldiği ifade edilmektedir. Bu sayede yüzlerce tünelin tahrip edildiği beyan edilse de Filistinli silahlı grupların her tüneli tekrar tekrar kullandığı bu cihetle İsrail'in tam bir kontrol sağlayamadığı vurgulanmaktadır (Abuamer, 2024, s. 19). Bu durumun ortaya çıkmasında silahlı grupların İsrail ordusuyla doğrudan çatışmaktan kaçındığı, Gazze'nin yoğun kentsel özelliklerinin sağladığı dengeleyici etkiden yararlanarak asimetrik bir strateji ile vur-kaçlar, pusular, roket ve EYP saldırıları ile İsrail ordusuna uzun süreli yıpratıcı bir savunma ortaya koyulmasının etkili olduğu değerlendirilmektedir.

İsrail'in gerçekleştirdiği operasyonlar da dikkat çeken ikinci yaklaşım ise kesin sonuçlu bir harekâtın gerçekleştirilmesidir. Bu tür bir yaklaşımda yıpratma temelli caydırıcı taktik ve tekniklerinden ziyade düşmanın siyasi ve askeri gücünün tamamıyla etkisiz hale getirilmesini ve bölgenin işgal edilerek, kontrol altına alınmasını gerekli kılmaktadır. İsrail'in kara harekât safhasına geçmeden özellikle yukarıda belirtilen tünel mücadelesinin İsrail açısından ne kadar zorluk yarattığı da göz önüne alındığında kesin sonuçlu bir zafere ulaşması ve bölgeyi tamamen kontrol altına alması oldukça zordur. 2008'den bu yana İsrail, her operasyonda

kara harekâtı için hazırlıklar yapmıştır ancak Gazze Şeridi gibi yoğunluğun çok fazla olduğu kentsel alanlarda kara harekâtının ne kadar zor bir harekât nevi olduğu bilindiğinden tam anlamıyla başarılı bir kara harekâtı gerçekleştirilememiştir. Kentsel alanlarda icra edilen operasyonlar oldukça uzun süreli, zor, yıpratıcı, riskli ve sayıca yoğun asker ile zırhlı gücüne ihtiyaç gösteren özelliklere sahiptir. Bu bakımdan detaylı ve uzun süreli hazırlık ve planlamalara ihtiyaç göstermektedir.

Kesin sonuçlu bir yaklaşım çerçevesinde kara safhasına geçildiğinde görüş mesafesinin oldukça az, yaklaşma istikametlerinin fazla ve yakın temas riskinin kaçınılmaz olduğu kentsel alanlarda zırhlı araçların yakın emniyetinin piyade unsurları tarafından alınması oldukça önemli bir taktiksel kuraldır. Demir Kılıçlar operasyonunda her ne kadar yüksek zırhlı ve reaktif koruma sistemlerine sahip olursa da tank ve zırhlı araçların piyade koruması olmadığından çok yakın mesafelerden roketli, EYP'li saldırılara maruz kaldığı görülmüştür. Özellikle bu yakın mesafedeki saldırılarda reaktif ve boşluklu zırhlar ile kafes korumalarına tesir edebilecek tandem çukur imlalı *Yasin-105* roketleri kullanılmıştır (Özgen, 2023, s. 115). Yoğun kentsel alanlarda icra edilen askeri operasyonlarda tank ve zırhlı araçların piyade unsurları tarafından yakın emniyetinin alınmaması taktiksel bir hatadır.

Kentsel alanlarda kesin sonuçlu bir harekâta girişildiğinde çatışmaların yoğunlaşması ve zayıatlar verilmesi durumunda askeri birliklerin yıkıcı ve yoğun bir şekilde güç kullanmaya, plansız ve kontrolsüz ateşlere yöneldiği ifade edilmektedir (Spencer, 2018). Bu çerçevede askeri zayıatlar yanında İsrail'in operasyonlar esnasında üzerinde durması gereken diğer bir konu ise Gazze'de harekât nedeniyle sivil kayıpların yaşanmasıdır. Bu hususla ilgili İsrail, sivil hassasiyete dikkat edildiği algısı yaratmaya çalışsa da çalışmada yapılan inceleme ile operasyonun zamanı, yoğunluğu ve uyguladığı kuvvet yapısı genişledikçe zayıatın, yıkımın ve hasarın arttığı görülmüştür.

İsrail'in aşırı güç kullanımını *Dahiya doktrini* çerçevesinde ele alan Balpınar (2018) çalışmasında İsrail'in hedeflerine ulaşmada ve kendi güvenliğini sağlamada sivil hassasiyete önem göstermediğini belirtmektedir. Ayrıca İsrail'in baskı ve etkiyi artırmak amacıyla askeri hedeflerin yanında sivillerin de vurulmasını içeren askeri bir yaklaşım sergilediğini ifade etmektedir. Bu doktrin çerçevesinde İsrail düşmanlarını ve kendine tehdit oluşturan unsurları tamamen yok etmek veya en azından belli bir süre tehdit oluşturmamaya olacak şekilde bırakacak aşırı gücü kullanmaktan çekinmeyeceğini belirtmektedir. İsrail'in kendi çıkarları söz konusu olduğunda bu gücü kullanırken meşru müdafaa iddiasıyla etik, ahlak ve vicdan

kuralları bir yana uluslararası hukuku, savaş hukukunu, angajman kurallarını ve insancıl hukuk kurallarını göz ardı etmekten geri durmayacağını vurgulamaktadır (s. 398). Bu bağlamda bölgede sürekli askeri güç üzerinden politika üretmekte olan İsrail'in hedeflerine ulaşmada şiddet araçlarının ve yöntemlerinin kullanılmasında orantısız ve ayırım gözetmeksizin güç kullanmaktan çekinmeyeceği değerlendirilmektedir.

Michael ve Kwartın (2015, s. 101) İsrail'in Gazze'deki askeri güç kullanımını ve uzun yıllardır artarak devam eden şiddet çıkmazını *Güç Paradoksu* olarak yani İsrail'in askeri gücü onun zayıflığına Hamas'ın askeri zayıflığı da onun gücüne dönüştüğünü ifade etmektedirler. Her operasyon sonrası Filistinli silahlı grupların kendilerini daha da geliştirdikleri (Siboni, 2014, s. 27) ve son operasyonda esir takası sürecinde İzzettin El Kassam üyelerinin hala güçlü bir duruş sergilemeleri (Humaid & Salhani, 2025) bu durumu desteklemektedir. Gazze Şeridi'nde vuku bulan Hamas İsrail çatışmalarında doğrudan kazanan bir tarafın olmaması güç paradoksunu doğrulamaktadır.

Sonuç

Gazze'de Hamas ve İsrail arasında gerçekleşen askeri operasyonlar tamamen paradoksa dönüşmüş durumdadır. Çalışmada İsrail'in icra ettiği beş operasyonla ilgili yapılan karşılaştırma neticesinde ilk dört operasyonun caydırıcı temelli bir yaklaşımla mümkün olan en kısa sürede, yoğun ve şiddetli askeri saldırıların gerçekleştirildiği operasyonlar olarak dikkat çekmektedir. Özellikle bu operasyonlarda Gazze Şeridi'nin belli bölgelerinde, hava gücü ve uzaktan atış sistemleri kullanılarak nokta vuruşlar gerçekleştirilmiş olup kara gücü de en az zayıf verecek şekilde, sınırlı olarak belli noktalarda, yakın teması girmeden kullanılmıştır. Ancak Demir Kılıçlar Operasyonu İsrail'in 7 Ekim 2023'teki şok saldırıya misilleme yapmak ve Gazze Şeridi'nde kesin sonuçlu bir zafer elde etmek amacıyla zaman, mekân ve güç sınırlaması yapmadan tüm Gazze Şeridi'nde askeri gücünü yoğun olarak kullandığı bir operasyona dönüşmüştür.

Operasyonlarda hangi yaklaşım uygulanırsa uygulansın dikkat çeken bir husus uluslararası savaş hukuku kurallarına uyulmayarak bölgede yıkım ve tahribatın arttığıdır. Her operasyon neticesinde sivilin ve sivil yerleşim yerlerin hedef alındığı görülmektedir. Bu yıkım ve uluslararası savaş hukuku kurallarının dışına çıkılması diğer operasyonlar nazarında özellikle Demir Kılıçlar Operasyonu'nda oldukça yüksek seviyelere ulaşmıştır. 14 Ocak 2025 tarihine kadar Gazze Şeridi'nin tamamında askeri müdahale ile nüfusun %90'ın yerinden edilmesine, en az 46,645 Filistinlinin yaşamını yitirmesine ve 110,012 kişinin de yaralanmasına (UNRWA,

2025), konutların %90'ın tahrip edilmesine (BBC, 2025) neden olduğu ifade edilmektedir.

İsrail, her ne kadar tüm operasyonlar sonrasında etkisiz hale getirilen silahlı unsurları, lider kadroları, füze/roket mevzilerini, depolarını ve tünelleri açıklamış olsa da gerçekte tehdit oluşturan silahlı grupların faaliyetleri devam etmektedir. Bununla beraber Gazze'ye gerçekleştirilen operasyonlar sonrası Filistinli silahlı grupların kendilerini daha da geliştiriyor olmaları dikkat çeken bir noktadır (Siboni, 2014, s. 27). Bu durum daha önce CNN muhabiri Ben Wederman, tarafından 2008 yılında Gazze sokaklarında elinde silahlarla amatörce dolaşan Hamas elemanlarının sonraları çok daha düşük profille hareket edip, kendi bölgesinin avantajlarından yararlanarak, gerilla taktikleri uygulayan bir yapıya dönüştüğünü ifade etmiştir (Cohen & Scheinmann, 2014). İsrail'in operasyonlar sonrası oluşturduğu etki Hamas ve diğer devlet dışı aktörler açısından geçici bir durum olup müteakibinde yeniden bir toparlanma ve yenilenme süreci sonrası direniş tekrar kaldığı yerden devam etmektedir. 2008 yılından bu yana Gazze Şeridi'nde her türlü askeri müdahaleye rağmen şiddetin ve çatışma ortamının devam ettiği bu cihetle de İsrail'in bölgede huzur ve barış ortamını sağlayamadığı görülmektedir. Bu durum askeri ve teknolojik üstünlüğün bir sınırının olduğunu ve istenilen hedeflere ulaşmada yeterli olmadığı göstermektedir.

Çalışmada beş operasyon ile ilgili yapılan incelemede İsrail'in uzunca bir süredir gerçekleştirdiği askeri yaklaşımlarla Gazze'de süreklilik arz eden bir şiddet sarmalı ve çatışmalar döngüsü içerisinde olduğu görülmektedir. İsrail'in bölgedeki reel politik hedefleri için askeri gücünü kullanarak şiddeti yaygınlaştırması başarıyı zorlaştırdığı gibi İsrail'e karşı direnişin de artmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. İsrail'in gerçekleştirdiği her operasyon sonrası şiddet ve gerilimin yaşanmadığı kısa süreli durağan bir süreç yaşanmaktadır. Ancak bu durağanlık geçici olup bölgede karşılıklı şiddet ve saldırıların tekrar vuku bulması ile yeni bir askeri operasyon süreci başlamaktadır. İncelemeler çerçevesinde ifade edilen bu husus göze alındığında ilerleyen dönem içerisinde İsrail'in Gazze üzerinde yeni harekât ve operasyonlara devam edeceği değerlendirilmektedir.

Bu minvalde İsrail'in uyguladığı askeri yaklaşımlar çerçevesinde artık *çimleri biçmek* taktiğine dayalı caydırıcılık doktrininden sıyrılarak hedefinin sadece Gazze olmaktan ziyade çevre ülkeleri de kapsayacak şekilde daha bölgesel bir hal alabileceği tahayyül edilmektedir. İsrail'in son bir yüzyıldır bulunduğu topraklarda reel politik hedefleri doğrultusunda askeri gücünü kullandığı dikkate alındığında ilerleyen zamanda İsrail'in bölgede yayılmacı hedefleri çerçevesinde çeşitli tedbirler alabileceği ve yeni operasyonlar içinde olabileceği tasavvur edilmektedir.

Extended Abstract

The Arab-Israeli Wars, which started with the establishment of Israel, continued for about 25 years and each time resulted in Israel's expansion of its own territory. Since its establishment in 1948, Israel has carried out many military operations against Palestinian insurgents in the Palestinian territories and in Gaza, as well as carrying out conventional wars with Arab countries. Within the framework of these tensions in Gaza, Israel has made the region an uninhabitable place for the Palestinian people thanks to Operations Cast Lead in 2008, Pillar of Cloud in 2012, Protective Edge in 2014 and Guardian of the Walls in 2021, and Operation Iron Swords launched on October 7, 2023.

The problem of the study is that Israel has been in a continuous process of conflict and military operations within the framework of its realpolitik goals in the Middle East since the first day of its establishment. In this context, the study aims to examine the Gaza operations carried out by Israel and to reveal its general military approaches. In the study, five operations carried out by Israel in Gaza were examined in detail within the scope of the case study and the military approaches applied were evaluated. In this context, the study consisted of four parts. In the first part, within the framework of the political and sociological situation of Gaza, the infrastructure and development of Israel-Gaza relations and the situation leading to conflict between the parties are discussed. In the second part, the military operations carried out by Israel in Gaza since 2008 are examined by considering factors such as the reasons, objectives, methods of operation, tactics, techniques, and strategies employed, the structure of the military force used, and the results obtained. In the third part, the general military approaches applied within the framework of five operations in the spiral of conflict and violence that has continued since 2008 are discussed. Subsequently, in the conclusion section, evaluations were made in the context of Israel's military approaches and future goals in Gaza.

It is considered that the study will shed light on both the past and the future, as it is a current subject in terms of content and contains a detailed analysis of the studies in the literature from a military point of view. In this context, it is imagined that it can be an important resource for academicians, researchers and people who want to have information about the subject.

The military operations in Gaza between Hamas and Israel have become a paradox. Gaza has turn into deadlock as Israel escalates a degree of violence to achieve its goals. Israel's unlawful use of force, if not directly, but indirectly, allows Hamas and

the Palestinian people in general to gain international recognition, legitimacy, and growing global support.

For a long time, Israel has been in a continuous cycle of violence and conflicts in Gaza with its various interventions and operations. Within the framework of the latest approaches implemented by Israel, it is seen that it has moved away from the strategy of mowing the lawn, and that its target is not only Gaza or Hamas, but also more regional to include the surrounding countries. As a result of the operations carried out by Israel, it is considered that the ongoing cycle of violence and conflicts in Gaza will not end soon, and peace will not prevail in the region. In this context, it is very likely that Israel will engage in new operations within the framework of its expansionist goals in the region in the future, and it is considered that it will take measures against those who pose a threat to it in the region and may be involved in new operations.

Notlar

¹ *Şok ve Korku Konsepti*: düşmanın savaş alanı algısını felç etmek ve savaşma isteklerini yok etmek için ezici ve ani bir güç kullanımına dayanan askeri bir taktiktir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Harlan Ullman, James P. Wade, Jr., L. A. Edney, Frederick Franks, Jr., Charles Horner, Jonathan Howe, and Keith Brendley, *“Shock and Wawe: Achieving Rapid Dominance”*, Washington DC, National Defence University, 1996, ss. 19-36.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zekâ Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zekâ aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Referanslar

Abuamer, M. (2024). Gaza's subterranean warfare: Palestinian resistance tunnels vs. Israel's military strategy. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2024.2347843>.

Agence France Presse. (2014, July 7). Jewish extremists held over Palestinian teen's murder. <https://www.ndtv.com/world-news/jewish-extremists-held-over-palestinian-teens-murder-584417/>.

Al Jazeera. (2012, November 14). Hamas military chief killed in Israeli attack. <https://www.aljazeera.com/news/2012/11/14/Hamas-military-chief-killed-in-israeli-attack/>.

Al Jazeera. (2023, October 9). Israel announces total blockade on Gaza. <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/9/israel-announces-total-blockade-on-gaza/>.

Al Mezan Center for Human Rights. (2013). Statistical Report on: Persons Killed and Property Damaged in the Gaza Strip by the Israeli Occupation Forces during "Operation Pillar of Cloud" <https://www.mezan.org/uploads/files/17207.pdf>.

Amnesty International. (2009, July 2). Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead' - 22 days of death and destruction facts and figures. <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/07/mde150212009eng.pdf/>.

Ateş, D. (2011). Gazze ve Soykırım Tartışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 609-634.

Bachner, M., Fabian, E. & Staff, T. (2023, October 8). Forces continue to battle terrorists in Gaza border area after devastating assault. <https://www.timesofisrael.com/forces-continue-to-battle-terrorists-in-gaza-border-area-after-devastating-assault/>

Balpınar, Z. (2018). The Analysis of Dahiya Doctrine in the Context of Israel's further Security Claim. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl:5, 5(2), 397-412.

Barak, D. R. (2018, December 19). Is Israel winning the underground fight?, <https://archive.smallwarsjournal.com/jrnl/art/israel-winning-underground-fight>

Barnea, A. (2024) Israeli intelligence was caught off guard: The Hamas attack on 7 October 2023—A Preliminary Analysis. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. 37(3). 1056-1082, DOI: 10.1080/08850607.2024.2315546

BBC. (2025, 19 Ocak). Haritalarla Yıkım: Gazze 15 ayda nasıl değişti? <https://www.bbc.com/turkce/articles/crlkk91kwn5o>

Breiner, J. (2023, October 7). National security minister declares state of national emergency across Israel as dozens killed, hundreds wounded. <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-10-07/ty-article/premium/ben-gvir-declares-state-of-national-emergency-across-israel-as-22-killed-hundreds-wounded/0000018b-09ba-dae9-adcb-abbf4c0b0000>.

Britannica. (2025, April 17). Gaza Strip. <https://www.britannica.com/place/Gaza-Strip>.

Byman, D. (2024). A war they both are losing: Israel, Hamas and the plight of Gaza. *Survival*. 66(3), 61-78, DOI: 10.1080/00396338.2024.2357484

Catignani, S. (2009). Variation on a theme Israel's Operation Cast Lead and the Gaza strip missile conundrum. *Rusi Journal*. 154(4), 66-73.

Cleveland, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu Tarihi*. M. Harmancı (Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları.

Cohen, S. R. (2023, October 19). The Inevitable, ongoing failure of Israel's Gaza strategy. <https://www.rand.org/pubs/commentary/2023/10/the-inevitable-ongoing-failure-of-israels-gaza-strategy.html>

Cohen, R. & Scheinmann G. (2014, September 3). The grim lessons of "Protective Edge". *The Long War*, <https://www.the-american-interest.com/2014/08/31/the-grim-lessons-of-protective-edge/>

Cohen, S. R., Johnson D. E., Thaler D. E., Allen B., Bartels E. M., Cahill J. & Efron S. (2017). *From cast lead to protective edge lessons from Israel's wars in Gaza*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.

Cordesman, A. H. (2009). The Gaza war, a strategic analysis. *CSIS Center for Strategic & International Studies*. Burke Chair in Strategy, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/legacy_files/files/media/csis/pubs/090202_gaza_war.pdf

David, L. B. (2015). Gazan casualties: How many and who they were. In Goodman H. and Gold D. (Eds.), *The Gaza War 2014: The War Israel Did Not Want and the Disaster It Avoided* (pp.141-153). Jerusalem Center for Public Affairs. Jerusalem

Edwards B. M. (2008). The Ascendance of Political Islam: Hamas and consolidation in the Gaza Strip. *Third World Quarterly*. 29(8), 1585-1599.

Elran, M., Padan C., Shenhar G. & Sofer H., (2021, June 2). Operation Guardian of the Walls: Lessons for the civilian front. *INSS*. <https://www.inss.org.il/publication/guardian-of-the-walls-israeli-public/>

Fabian, E. & Pacchiani, G. (2023, November 1). IDF estimates 3,000 Hamas terrorists invaded Israel in Oct. 7 onslaught. <https://www.timesofisrael.com/idf-estimates-3000-Hamas-terrorists-invaded-israel-in-oct-7-onslaught/>.

France24. (2021, May 20). 'Roof knocking': Israel warning system under scrutiny in Gaza conflict. <https://www.france24.com/en/live-news/20210520-roof-knocking-israel-warning-system-under-scrutiny-in-gaza-conflict>

Ganor, B. (2021, May 13). New round for Israel, Hamas -how it happened, how will it end? <https://www.jpost.com/opinion/new-round-for-israel-Hamas-how-it-happened-how-will-it-end-opinion-668130>

Giora, E. (2009). Operation Cast Lead: Civil-military process and results of the campaign. *Strategic Assessment*, 11(4), 7-12.

Global Security. (2012). Operation Pillar of Defense. <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-pillar-of-defense.htm/>

Global Security. (2014). Operation Protective Edge, week 1, 7-13 July 2014. <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-protective-edge-1.htm>

Global Security. (2021). 2021 Gaza conflict, <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/gaza-2021.htm>

Gross, J. A. (2021, May 23). Guardian of the Walls wasn't the resounding victory the IDF had hoped for, *The Times of Israel*, <https://www.timesofisrael.com/guardian-of-the-walls-wasnt-the-resounding-victory-the-idf-had-hoped-for/>

Hamanaka, S. (2024). Survey experiment on political use of force: The case of Operation Guardian of the Walls in May 2021, *Democracy and Security*, 20:3, 295-314, DOI: 10.1080/17419166.2024.2360893

Hamza, A. (2024, October 6). One year of war in Gaza: The key dates in the Israel-Hamas conflict, <https://www.france24.com/en/middle-east/20241006-one-year-of-war-in-gaza-the-key-dates-in-the-israel-Hamas-conflict/>

Hasan, H. (2017, November 14). Remembering Israel's 'Operation Pillar of Defence', <https://www.middleeastmonitor.com/20171114-remembering-israels-operation-pillar-of-defence/>

Humaid, M. & Salhani, J. (2025, January 29). Analysis: Hamas has been hit hard by Israel, but is not out in Gaza, Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/29/analysis-hamas-has-been-hit-hard-by-israel-but-is-not-out-in-gaza>

IDF. (2025, January 15). IDF casualties and wounded in the war. <https://www.idf.il/160590/>

Johnson, D. E. (2010). *Military capabilities for hybrid war: Insights from the Israel Defense Forces in Lebanon and Gaza*. the RAND Arroyo Center, 1776 Main Street, P.O. Box 2138, Santa Monica.

Johnson, D. E. (2011). *Hard fighting: Israel in Lebanon and Gaza*. RAND Corporation, Santa Monica, California.

Kemiksiz, N. N. (2016). Filistin sorunu. *Akademik Orta Doğu*, 11(1), 133-179.

Kemp, R. (2012, November 19). Operation Pillar of Defence Israel strategic objectives. <https://rusi.org/commentary/operation-pillar-defence-israel%E2%80%99s-strategic-objectives>.

Lister, T. & Abdelaziz, S. (2014, July 15). Israeli military's 'knock on roof' warnings criticized by rights groups <https://edition.cnn.com/2014/07/15/world/meast/mideast-israel-strike-warnings/index.html>

Logan, N. (2014, July 1). Mourning military strikes after Israeli teens found dead, *Global News*, <https://globalnews.ca/news/1426608/mourning-military-strikes-after-israeli-teens-found-dead/>

Martinez, L. (2023, October 20). US navy destroyer in Red Sea shoots down cruise missiles potentially headed toward Israel: Pentagon. <https://abcnews.go.com/International/security-incident-involving-us-navy-destroyer-red-sea/story?id=104147141>.

McCarthy, R. (2008, November 5). Gaza truce broken as Israeli raid kills six Hamas gunmen, <https://www.theguardian.com/world/2008/nov/05/israelandthepalestinians>

Mercan, M. H. (2025, 16 Ocak). Gazze’de ateşkes süreci: Genel bir değerlendirme, <https://www.setav.org/odak/gazzede-ateskes-sureci-genel-bir-degerlendirme>

Michael, K. & Kwartin I. (2015). Considering Operation Protective Edge: Can declaration of war be part of a strategy to offset the asymmetry of the Israeli-Hamas conflict in the Gaza strip? *Military and Strategic Affairs*. 7(1), 101-125.

Ministry of Foreign Affairs. (2012, November 14). Pillar of Defense-Statement by DM Ehud Barak, https://www.gov.il/en/pages/pillar_of_defense-statement_dm_barak_14-nov-2012

OCHA. (2014, August 5). Gaza crisis appeal. <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/gaza-crisis-appeal-august-2014-enar/>

Ochaopt. (2021, May 25). Gaza Strip: Escalation of hostilities as of 25 May 2021, https://www.ochaopt.org/sites/default/files/gaza_escalation_of_hostilities_may_2021.pdf/

Olgun, K. (2007). Türk basınında 1967 Arap İsrail savaşı. *38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, vol.5, 2231-2255.

Orion, A. (2021, July 15). Sword of Jerusalem vs. Guardian of the Walls: Gaza and the next Lebanon war, Policy Analysis, Policywatch 3501. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/sword-jerusalem-vs-guardian-walls-gaza-and-next-lebanon-war/>

Özgen, C. (2023). Yom Kippur 2.0: Askeri düzlemde İsrail Hamas Savaşı’na dair ilk gözlemler. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 9 (2), 105-124.

Popovich, E. (2014). A classical analysis of the 2014 Israel-Hamas conflict. *CTC Sentinel*. 7(11), 20-24.

Rubenstein, D. (2015). Hamas’ tunnel network: A massacre in the making. In H. Goodman and Gold, D. (Eds.), *The Gaza War 2014: The War Israel Did Not Want and the Disaster It Avoided* (pp.119-131). Jerusalem Center for Public Affairs.

Samaan, J. L. (2021, July 01). The military lessons of the Gaza War of May 2021. Trends Research & Advisory. <https://trendsresearch.org/insight/the-military-lessons-of-the-gaza-war-of-may-2021/>

Sander, O. (2019). *Siyasi Tarih 1918-1994*, (29. baskı) Ankara: İmge Kitabevi.

Sarı, B. (2018). Filistin direnişinde aşıl tendonu: Hamas-Fetih çatışması. *Yeni Fikir Dergisi*, 10(21), 23-39.

Segel, G. (2013, January 14). The eight-day war. <https://www.e-ir.info/2013/01/14/the-eight-day-war/>

Seurat, L. (2023, December 11). The strategy that led to the war—and what it means for the future, <https://www.foreignaffairs.com/israel/Hamas'-goal-gaza/>

Shamir, E. (2015). The 2014 Gaza war: Rethinking Operation Protective Edge. *Middle East Quarterly*. 22(2), 1-12.

Shany, Y. (2006). Faraway, so close: The legal status of Gaza after Israel's disengagement. Hebrew University International Law Research Paper No. 12-06, Yearbook of International Humanitarian Law, Vol. 8.

Shapir, Y. (2012). Iron Dome: The queen of battle. Shlomo Brom (Ed.), *In the Aftermath of Operation Pillar of Defense, the Gaza Strip*, (s.39-49) in INSS Institute for National Security Studies, Tel Aviv.

Shapir, Y. S. & Perel G. (2014). Subterranean warfare: A new-old challenge. In Anat Kurz and Shlomo Brom (Eds.), *The Lessons of Protective Edge* (pp.51-59). INSS Institute for National Security Studies, Tel Aviv.

Shlaim, A. (2019, January 7). Ten years after the first war on Gaza, Israel still plans endless brute force. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jan/07/ten-years-first-war-gaza-operation-cast-lead-israel-brute-force>

Siboni, G. (2014). Operations Cast Lead, Pillar of Defense, and Protective Edge: A comparative review. In A. Kurz and S. Brom (Eds.), *The Lessons of Operation Protective Edge* (pp.27-37). INSS Institute for National Security Studies, Tel Aviv.

Spencer, J. (2018, November 8). Why militaries must destroy cities to save them. <https://mwi.usma.edu/militaries-must-destroy-cities-save/>

Sridharan, V. (2014, August 17). Iron Spade'- Israel's new weapon against Hamas terror tunnels. <https://www.ibtimes.co.uk/iron-spade-israels-new-weapon-against-Hamas-terror-tunnels-1461480>

Tafloğlu, M. S. (2012). Direniş'ten Hükümet'e; Hamas'ın hükümet tecrübesi. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 4(14), 137-139.

Tarakçı, N. (2014, 16 Temmuz). Gazze'nin gizemi. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/5296/gazzenin_gizemi

The Military Balance. (2023). The International Institute for Strategic Studies, Routledge, Taylor & Fransis Group, London.

The World Factbook. (2025, January 16). Gaza Strip. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gaza-strip/>

Ullman, H., Wade J. P., Edney Jr., L. A., Franks F., Horner, Jr., C., Howe, J. & Brendley, K. (1996). *Shock and Awe: Achieving rapid dominance*. Washington DC, National Defence University. 19-36.

UN Habitat. (2014, December 31). *Gaza urban profile Gaza crisis*, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gaza-urban-profile-gaza-crisis-december-2014/>

UNHCR. (2013, March 6). Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the Implementation of Human Rights Council Resolutions S-9/1 and S-12/1, Human Rights Council, <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-189639/>

UNRWA. (2023, Agust). Where we work?. <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/>

UNRWA. (2025, January 16). Situation report #155 on the humanitarian crisis in the Gaza Strip and the West Bank, including East Jerusalem, <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-155-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem/>

Weizman, E. (2012). *Hollow land: Israel's architecture of occupation*. London: Verso.

White, J. (2008, December 29). Operation Cast Lead: Israel's assault on Hamas. *Policy Analysis Policy Watch 1443*. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/operation-cast-lead-israels-assault-hamas>

White, J. (2009, January 14). The IDF in Gaza: operational concepts, lines of effort and effects. *Policy Analysis Policy Watch 1457*. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/idf-gaza-operational-concepts-lines-effort-and-effects>

Yadlin, A. (2021, June). Gazan futures after Operation Guardians of the wall. <https://fathomjournal.org/gazan-futures-after-operation-guardians-of-the-wall/>

Yavetz, G. & Bronstein, J. (2023). Cities under fire: Crisis communication on home front versus frontline cities' Facebook pages during operation 'guardian of the walls. *Journal of Contingencies and Crisis Management*. DOI: 10.1111/1468-5973.12448.

Yılmaz, S. (2024, 18 Temmuz). Ukrayna ve Gazze Savaşları savunma anlayışlarında radikal değişimlerin habercisi. https://www.academia.edu/122160170/Ukrayna_ve_Gazze_Savunma_Anlayışları_nda_Radikal_Değişimlerin_Habercisi

Yourish, K. & Keller, J. (2014, August 8). The toll in Gaza and Israel, day by day. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/interactive/2014/07/15/world/middleeast/toll-israel-gaza-conflict.html>